

SAMENVATTING

Dit is de Nederlandse samenvatting van het Engelstalige NGO-rapport over de implementatie van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) in Nederland. Het volledige NGO-rapport is te downloaden vanaf www.kinderrechten.nl → rapportage. Het rapport beslaat de periode van 2004 tot mei 2008. Het is derde keer dat Nederland rapporteert aan het Comité inzake de Rechten van het Kind. Een redactiecommissie van het Kinderrechtencollectief (KRC) heeft de samenstelling van dit rapport gecoördineerd. Vijftig organisaties ondersteunen het rapport in grote lijnen.

Nederland is geen slecht land om als kind in op te groeien. Dit geldt voor de meeste kinderen in Nederland. Er is echter een aantal kinderen voor wie opgroeien in Nederland niet gemakkelijk is en wiens rechten in het geding zijn. Deze groepen kinderen zijn in dit NGO-rapport besproken. Voor bespreking van de opvolging van de aanbevelingen van het Comité inzake de rechten van het kind uit 2004 wordt verwezen naar het volledige NGO-rapport.

Nog altijd geen Kinderombudsman

Op een van de aanbevelingen van het Comité uit 2004 wil het Kinderrechtencollectief in het bijzonder de aandacht vestigen: Nederland dient een kinderombudsman in te stellen die toezicht kan houden op de implementatie van het IVRK. De kinderombudsman zou klachten moeten kunnen ontvangen en behandelen. Hoewel er veel ontwikkelingen gaande zijn, is de Kinderombudsman er nog altijd niet.

Minister voor Jeugd en Gezin

Naast alle kinderrechtelijke zorgen die in rapportage worden uiteengezet, heeft het Kinderrechtencollectief hoge verwachtingen van het feit dat in februari 2007 een speciale minister voor jeugdbeleid is aangetreden. Het is de eerste keer dat jeugdbeleid door een minister wordt behartigd. Hoopvol is dat de minister zijn beleid op het IVRK zegt te zullen baseren. Daarmee bevestigt hij dat jeugdbeleid en kinderrechten samenvallende begrippen zijn. Het beleidsprogramma jeugd en gezin, zoals dat in juli 2007 besproken is met het parlement, is ambitieus van opzet en veelomvattend. Een aantal punten waar het KRC al jaren voor pleit zijn terug te vinden in het beleidsprogramma zoals het plan van aanpak kindermishandeling, de aandacht voor professionalisering in de jeugdsector, het credo "Eén gezin, één plan", de toezegging wachtlijsten in de jeugdzorg aan te pakken en bijvoorbeeld het voorstel om kinderen die uit huis geplaatst zijn binnen twee jaar duidelijkheid te geven over waar ze voortaan kunnen opgroeien. Het is buitengewoon jammer dat in het programma de aanstelling van een Kinderombudsman niet genoemd wordt.

Jurisprudentie

Het IVRK wordt door advocaten steeds meer ingeroepen, maar er is nog veel onkunde over het IVRK onder juristen. In de jurisprudentie is de betekenis van het IVRK nog niet uitgekristalliseerd. Het meest zorgen maakt het KRC zich over de interpretatie van het IVRK door de hoogste administratieve rechter, de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State. Zonder al te veel argumentatie wordt aan een aantal kernartikelen (artikel 2 IVRK over non-discriminatie en artikel 3 IVRK over het belang van het kind) directe werking onzegd. Het KRC nodigt het Comité inzake de Rechten voor het Kind uit om daar heldere opvattingen over te laten blijken in haar aanbevelingen aan de Nederlandse regering. Wij doen deze oproep in het besef dat de Nederlandse regering de scheiding der machten heeft te respecteren, maar het is van belang dat het hoogste administratieve rechtscollege te horen krijgt dat haar interpretatie van het IVRK geen internationale waardering kan krijgen.

Jeugdzorg

In Nederland hebben tenminste 150.000 kinderen een vorm van jeugdzorg nodig. Er werken 26.000 professionals in de jeugdzorg. De afgelopen jaren stond de jeugdzorg vooral in het

teken van de ontwikkeling, de inwerkingtreding en de werking van de Wet op de Jeugdzorg, die van start ging op 1 januari 2005. Met de wet wordt de toegang tot de jeugdzorg geregeld en het recht op jeugdzorg verankerd. De zorgen van het KRC concentreren zich op het feit dat het recht op jeugdzorg niet waargemaakt wordt onder meer door de wachtlijsten bij de Bureaus Jeugdzorg en een hoge *caseload* van de gezinsvoogden,. Verder maakt het KRC zich zorgen over het beperkte aantal plekken in de pleegzorg, de situatie van extra kwetsbare kinderen in de jeugdzorg, de consequenties van de decentralisatie en tekort schietende rechtshulp en participatie. Bovenal en met klem verzoekt het Kinderrechtencollectief om het Kinderrechtenverdrag als basis te nemen voor de jeugdzorg en om het recht op jeugdzorg als een grondrecht te erkennen.

Jeugdstrafrecht

De aanpak van jeugdcriminaliteit in Nederland is strenger dan voorheen. Het beleid is meer gericht op 'lik op stuk', dus snel en soms hard optreden. Het aantal jongeren dat wordt vastgezet, groeit aanhoudend. Het KRC maakt zich zorgen over het feit dat het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht steeds meer naar de achtergrond wordt gedrukt. Ook in deze sector bestaan er lange wachtlijsten: in dit geval voor een behandelplaats in de Justitiële jeugdinrichting. Het KRC maakt zich zorgen over de inzet en effectiviteit van de opvoedprogramma's die in gesloten instellingen worden aangeboden. Die voldoen niet aan internationale criteria. De recidivecijfers van jeugdige gedetineerden zijn schrikbarend hoog. Dit is mede te wijten aan het gebrek aan resocialisatieprogramma's en de minimale nazorg. Bij politieverhoren in de eerste fase hebben ouders en advocaten nog steeds geen recht om aanwezig te zijn. DNA-afname bij minderjarigen komt steeds meer voor. Dit druist in tegen het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht. Het schort aan inzichtelijk cijfermateriaal. Over deze onderwerpen en meer heeft het KRC aanbevelingen geformuleerd.

Kindermishandeling

Recent gepubliceerd onderzoek laat zien dat er in Nederland veel meer kinderen mishandeld worden dan tot nu toe werd aangenomen. In plaats van 50.000 á 80.000 gevallen van kindermishandeling per jaar moeten we nu uitgaan van minimaal 106.000/160.000 kinderen per jaar. Kindermishandeling wordt algemeen beschouwd als een ernstig maatschappelijk probleem, maar er bestaat geen actieplan aanpak kindermishandeling. Wel is in 2007 een 'verbod op gebruik van geweld in de opvoeding' opgenomen in het Burgerlijk Wetboek. Naast de wachtlijsten bij de Advies en Meldpunten Kindermishandeling en de Bureaus Jeugdzorg, ontbreekt het aan een landelijk dekkend basisaanbod gericht op voorkoming en aanpak van kindermishandeling. Kindermishandeling wordt te weinig gesignaleerd, herkent en aangepast door professionals; er bestaat geen meldplicht en geen plicht tot ingrijpen. De zorg rondom kindermishandeling kenmerkt zich door teveel bureaucratie, een gebrek aan samenwerking en door incidentele maatregelen. Het KRC roept de Nederlandse regering onder andere op opnieuw publiekcampagnes over kindermishandeling te houden en aandacht te hebben voor kwetsbare kinderen die sneller het slachtoffer kunnen zijn van kindermishandeling.

Kinderen in ontwikkelingssamenwerking

Het Verdrag impliceert dat landen zoals Nederland - die in staat zijn middels ontwikkelingshulp, het beschikbaar maken van kennis, informatie of technische ondersteuning, of anderszins anderen bij kunnen staan in de implementatie van het Verdrag - geacht worden dat ook zo veel mogelijk te doen. Dit houdt onder meer in dat de 0.7 BNP-norm als richtlijn voor de omvang van ontwikkelingshulp gehaald zou moeten worden, dat armoedebestrijding hoge prioriteit dient te hebben, en dat ontvangers van ontwikkelingshulp een substantieel deel daarvan ook aan kinderen ten goede zouden moeten laten komen. De Nederlandse regering heeft de afgelopen vier jaren aangegeven de doelgroep kinderen en jongeren te willen 'mainstreamen' binnen het armoedebeleid. Helaas ontbreekt het de Nederlandse overheid aan een visie op kinderen en jongeren in de bestrijding van armoede.

Gezien de relatie tussen slecht of geen onderwijs en de groeiende werkloosheid in de meeste ontwikkelingslanden zou de Nederlandse overheid veel meer nadruk moeten leggen op kwaliteitsvol onderwijs en de koppeling met werkgelegenheid. Nederland dient snel het Facultatieve protocol over kinderen en gewapend conflict te ratificeren en de conclusies uit het VN Rapport over Kinderen en Geweld moeten overnemen.

Participatie

Jongerenparticipatie in Nederland staat nog steeds in de kinderschoenen. De Nederlandse regering lijkt de participatiepoot van het Verdrag te zijn vergeten. De aandacht van de Nederlandse regering is immers vrijwel uitsluitend gericht op de vijftien procent van de jongeren die tot de zogenoemde 'risicojeugd' behoren en niet op de rest van de Nederlandse jongeren.

Financiële ondersteuning voor jongerenorganisaties worden afgebouwd en het beleid voor jongerenparticipatie wordt steeds meer, vrijblijvend, overgelaten aan gemeenten. Deze gemeenten krijgen geen richtlijnen ten aanzien van het participatiebeleid.

Het KRC pleit onder andere voor een Nationaal Actieplan Jongerenparticipatie waarin een lange termijn visie op positief jeugdbeleid wordt uitgezet om het ad hoc karakter van het huidige jeugdbeleid tegen te gaan.

Kinderen in armoede

Armoede is een relatief begrip: het is gekoppeld aan het algemene welvaartsniveau van een samenleving en het daarmee samenhangende voorzieningenniveau. Wie in de huidige Westerse samenleving om financiële redenen zich geen koelkast, telefoon of vakantie kan veroorloven, kan als arm worden gekwalificeerd. Armoede is niet alleen synoniem aan een inkomen onder minimumniveau. Ernstige en duurzame armoede leidt tot isolatie en uitsluiting, die verder gaan dan alleen economische gevolgen. De bijverschijnselen van leven in armoede, de sociale uitsluiting, zijn juist voor kinderen voelbaar.

Het KRC maakt zich zorgen over de groeiende groep kinderen en jongeren die in Nederland in armoede leeft. Van alle kinderen in Nederland jonger dan achttien jaar leven in 2005 minstens 9,1% in een arm gezin. In totaal zijn dit 310.000 kinderen die onder of op de armoedegrens leven. Kinderen in armoede hebben moeilijker toegang tot voorzieningen als sport, gezondheidszorg en school. Deze groep kinderen is eerder slachtoffer van kindermishandeling en komen ook vaker in aanraking met kinderbescherming.

Het KRC pleit er onder meer voor kinderen te betrekken bij de discussie over armoedebestrijding.

Kinderen in vreemdelingenbeleid

De extra bescherming die vluchtelingen- en asielzoekerskinderen op grond van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) zouden moeten genieten, heeft de afgelopen jaren in Nederland ernstig onder druk gestaan. Het detineren van kinderen op grond van hun verblijfsstatus, het letterlijk op straat zetten van gezinnen nadat hun aanvraag voor verblijf is afgewezen, intimiderend politieoptreden door kinderen midden in de nacht of vanuit de klas op te halen voor vreemdelingenbewaring, waren illustraties van het harde vreemdelingenbeleid in Nederland. Kinderen worden in de asielpcedure gehoord door mensen die niet speciaal opgeleid zijn in het interviewen van kinderen. Minderjarigen zouden niet langer in vreemdelingenbewaring gezet moeten worden, maar opgevangen moeten worden in de zogenaamde opvanglocaties.

Naast asielzoekers en vluchtelingenkinderen is er een andere groep vreemdelingenkinderen bij wie de realisering van kinderrechten onder druk staat. Kinderen zonder een verblijfsvergunning: 'illegalen', 'ongedocumenteerden'.

Veel kinderrechtenschendingen die deze kinderen treffen zijn terug te voeren op de schending van het non-discriminatie-beginsel (art 2 IVRK). De Nederlandse overheid is van mening dat sommige groepen kinderen, zoals kinderen zonder papieren, niet onder de

bescherming van het kinderrechtenverdrag vallen en daarom geen recht hebben op voorzieningen.

Het KRC pleit er onder andere voor dat kinderen die in de Nederlandse samenleving geworteld zijn, recht hebben op een verblijfsvergunning.

Vrije tijd en ruimte

Vrije tijd van kinderen en jongeren is de laatste jaren hoger op de politieke en beleidsagenda komen te staan.

Kinderen en jongeren zijn in hun vrijetijdsbesteding in hoge mate aangewezen op de eigen woonomgeving en zijn intensieve gebruikers van de openbare ruimte. De kwaliteit van het openbare domein staat echter onder grote druk. Sterk gestegen grondprijzen, schaalvergroting, de toename van het gemotoriseerde verkeer en het verschijnsel compacte stad zijn daar debet aan. Belangen van de jeugd leggen het niet zelden af tegen andere belangen.

Het KRC maakt zich zorgen over het feit dat steeds meer vrije tijd van kinderen geïnstitutionaliseerd wordt. Kinderen worden van 9.00 tot 17.00 uur beziggehouden; ze gaan van school direct door naar de opvang. Voorzieningen zijn voor kinderen steeds slechter (zelfstandig) bereikbaar. De regelgeving rondom spelen en vrije tijd neemt steeds meer toe. Het KRC roept de overheid op te zorgen voor structurele financiering van de basisvoorzieningen voor kinderen en jongeren in de vrije tijd in de buurt.

Onderwijs

Het onderwijs staat volop in discussie in Nederland, in de samenleving, in de politiek en onder onderwijsprofessionals. Twee problemen springen eruit. Ten eerste spitst in met name het primair onderwijs het debat zich toe op de tegenstelling witte en zwarte scholen. Het tweede probleem, dat niet geheel los staat van het eerste, betreft het gebrek aan rendement van het voortgezet onderwijs.

Het KRC maakt zich zorgen over het feit dat het recht op onderwijs in Nederland voor drie groepen kinderen in Nederland niet volledig gewaarborgd is: 'illegale' kinderen, kinderen met gedragsproblemen en hoogbegaafde kinderen.

In toenemende mate staat de veiligheid op scholen ter discussie. Het gevoel van onveiligheid niet komt van de leraren, maar van de medeleerlingen: fysiek geweld (en dreiging daarmee), diefstal, pesten, wapenbezit, racisme, rechtsextremisme, homodiscriminatie, internetbeledigingen, seksuele intimidatie en exploitatie en vandalisme tijdens excursies en schoolreisjes.

Het KRC roept de Nederlandse overheid het recht op onderwijs voor alle kinderen in Nederland te garanderen. Er moet meer aandacht komen voor veiligheid op school, waarbij methoden als herstelrecht en peer group mediation toegepast moeten worden.

Mensenrechteneducatie moet een verplicht onderdeel zijn van het lesprogramma op scholen.